

# BAUDRİLLARD'I UNUT-MA-MAK\*

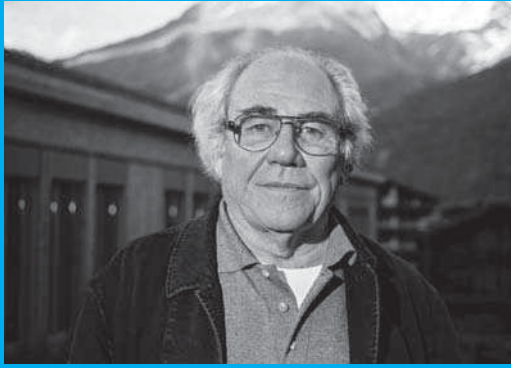
AHMET DAĞ

Uzun zamandır Mart ayında ölen ünlü düşünür Baudrillard üzerine bir yazı yazmayı düşünüyordum. Ama ne yazık ki yaklaşık 3-4 aydır şahit olduğumuz siyasetin tantanası ve gürültüsü şahsımı da içine çekerek kendisine bağladı. Toplumun geneli gibi bir anlamda siyasetle yatıp siyasetle kalktum. Bu durum oldukça kasvetli, sıkıcı, düşünce dinamiklerini yutan bir durum. Siyaset sizi kendi eksenine / girdabına çeken, sizi yok ederken kendisi de büyüyen bir kartopu gibiydi. Televizyon, internet vb. kitle iletişim araçlarının manipülasyonu ile bir anlamda gerçekliğin içinden çıkarılıp yapay dünyanın içine çekiliyorsunuz. Şahsımı bu sıkıcı, son derece kasvetli ortamdan kurtaracak ilgi alanları yada kitaplar aradığımda Baudrillard'ın içinde bulunduğum durumu anlamayı sağlayacak söylemler geliştirdiğini düşünerek Baudrillard okumalarına tekrar başladım. Baudrillard'ı okuduğumda onun modern dünyanın içinde bulunduğu durumu ciddi söylemlerle yorumlayabildiğini gördüm. Evet Baudrillard çağımızın en önemli düşünürlerinden biridir. Kanatımca 2. Dünya savaşından sonra modern dünyanın en iyi tasvirlerini yapmış olan bir filozoftur. Değerli akademisyen Oğuz Adanır, hocası Baudrillard'ın simülasyon kuramı ile modern dünyayı çözümlenmeye yeltendiğini/niyetlendiğini söylüyor. Baudrillard'ın simülasyon kuramını “Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış” başlığıyla adlandırıyor. Adanır Baudrillard'ın modern dünyayı bu anahtarla -simülasyon kuramı ile- çözmeye

çalıştığını iddia ediyor. Ona göre Baudrillard içinde yaşadığı çağı tarihsel, toplumsal, kültürel, politik ve ekonomik yapılanmaları en doğru ve en sağlıklı şekilde algılayıp çözümlenebilen kişidir.<sup>1</sup>

Baudrillard “toplumsal çözümlenmelerinden ve modern toplum eleştiriselliğinden” dolayı kendisine Post-modern denilmesine şiddetle karşı çıkan bir düşünürdür. Baudrillard kökenleri Nietzsche'ye dayanan post, modernlerden ve Nietzsche'den oldukça farklı bir söyleme, yöntem ve konulara sahip bir düşünür tipi. Bu farklılığını “Nietzsche'nin o baş döndürücü düşüncelerini unutup doğrudan doğruya siyasala, toplumsal gösterge bilime girdim.”<sup>2</sup>

Nietzsche'nin “Tanrı Öldü” söyleminden sonra Tanrısını yitiren insanın Tanrıya kurban verme geleneğini kaybettiğini, ürettiği dünyada kendine göre bu dünyaya kurban/lar verdiğini söyleyen, çağımızın ruhunu çok iyi kavramış cins bir düşünür var karşımızda. Kısıktıcı ve aforizmik bir dil kullanan Baudrillard insanlığın trajik durumunu şu şekilde veciz bir dille ifade ediyor. “Her şeye sahip olan insan kendi kendisinden nasıl yararlanması gerektiğini bilememektedir. İnternete, ekrana, sanal teknolojinin olanakları içine gömülmesiyle bu soruna son vermek istemiştir”<sup>2</sup> Gerçekten insanoğlu hayatıyla ilgili bütün sorunları çözmek için, bilgi edinmek için her an elinin altında bulunan internete başvurmayı bir meziyet sanıyor ve insanlardan kaçarak sanal ağların içinde kendini tat-



Baudrillard Oğuz Adanır'ın kendisiyle yapmış olduğu bir röportajında(1982, Aralık) şunları ifade etmiştir. "Bence İslamiyet bütün gücüyle yaşıyor ve hiç de ölü bir hali yok. Batının başını alıp gittiği günlerde diğer ülkelerin onun dümen suyuna girdikleri söylenebilir.

Aradan 25 yıl geçtikten sonra adeta yarım kalmış konuşmasını devam ettirince Baudrillard, bir İspanyol dergisinde kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle diyordu: "Dünyanın karşı karşıya kaldığı krizleri çözecek tek kaynak var artık: İslâm. Ama biz İslâm'ı keşfetmek yerine yok etmek için elimizden geleni ardımıza koymuyoruz."

min edecek şeyler ve kendini arıyordu. Simülasyon, sanal, illüzyon, hiper-gerçeklik gibi kavramlarla çağının ruh-suzluğunu anlamak isteyen Baudrillard din, sanat, ekonomi, sağlık, ahlak, toplum, birey vb. konularda enteresan, verimli ve isabetli tespitlerde bulunmuştur.

Modernleşme olgusuyla beraber toplumun kitleye dönüştürüldüğünü ve bu dönüştürülmeyle kitle olgusunun da insanlığı *ergin olmayış* durumuna düşürdüğünü söyleyen düşünür Kitleyi; "Toplumsalın içinde kaybolduğu karanlık bir delik, toplumsalla ilgisi olan her şey unutulduğunda geriye kalan artık, anlam yerine gösteri isteyen, insanı bezdiren suskunluğa sahip sus-

kun bir hayvan sürüsü" olarak betimliyor.<sup>3</sup> Tabii ki Baudrillard'a göre kitlenin bu hale düşmesini sağlayan sanal dünyanın tetikçisi olan kitle iletişim araçlarıdır. Çünkü toplum bu araçlar tarafından kitleye dönüştürülmüştür. Baudrillard içinde yaşadığımız ve algıladığımızı sandığımız dünyanın bir *simülasyon dünyası* olduğunu söyleyerek varolan ezberleri bozmakta ve çözümlemelerini ortaya koymaktadır. Kitlenin gösteriyi istediğini ve Körfez Savaşının kitle tarafından gösteri olarak algılandığını söylemiştir. Körfez savaşını bir show/gösteri olarak algılayan -savaşta yaşanan acıların görmezden gelinerek- duyar-sız, pişkin insanların ekran başına geçip patlamış mısır ve coco colalarını içip haz aldıklarını kastederek Körfez Savaşı için "Bu savaş pornografik bir savaştır" manifestosunu ilan etmiş bir bilgedir.

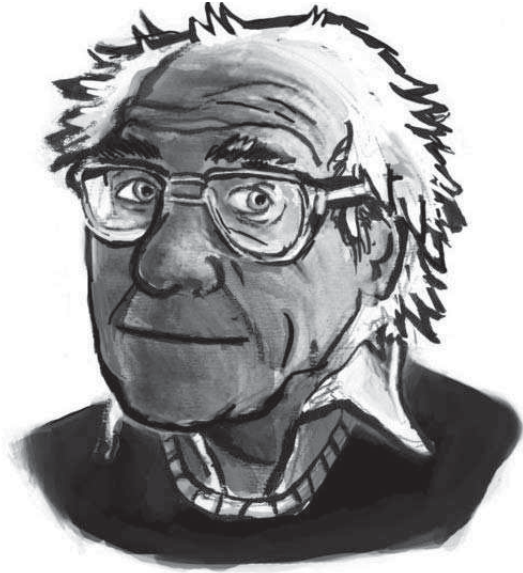
Baudrillard dinin imgelere dayalı görsel bir teknolojiye dönüştüğünü, ikonların ilahi gücün yerini alarak ilahi gücün ortadan kaldırıldığını söylüyor.<sup>4</sup> Baudrillard bu söyleminde o kadar iddialı ki Ona göre Tanrı bile simüle edilmiştir. Tanrı inancı tamamıyla göstergelere indirgenmiştir. Ona göre ikonlar/imgeler her zaman ölümcül bir güce sahip olmuşlardır. Baudrillard'ın Aryüscü bir gelenekten gelen Katharcılardan olduğunu unutmamak lazım. Katharcılar, tıpkı Aryüscüler gibi, Hz. İsa'nın Tanrı değil, bir insan ve peygamber olduğuna inanıyorlardı. İnsanlar bu dünyada yapmış oldukları ve olacakları melanetler için oğul İsa'yı kurban vermişlerdi. Ona göre Tanrının ortadan kaybolup gitmesiyle insanlık acı bir gerçeklikle karşı karşıya kalmıştır. Gerçekliği kurmacaya çevirip üretilen sanallık bizi ümitsizliğe itmiştir.

"Ekrandaki görüntünün içine sanki yaşamın içine girercesine daldığımız. Yaşantımızın üstüne bir tür digital tulum gibi geçiriyoruz.<sup>5</sup> Baudrillard'a göre, "İnsanlık, Tanrının şanına değil ölüme yakışır bir dünya oluşturmuştur. İnsanlığın bu dünyanın devamını el birliğiyle sürdürmekten başka bir çözümü de yok gibidir."<sup>6</sup> İnsanlığın amacı dünyayı her türlü illüzyon ve kötü güçlerden arındırıp saydam ve işlemsel hale getirmektir. Baudrillard bu niyete dayanarak gelecekte durumumuzun hem daha iyi hem daha kötü olabileceğini söylüyor. Çünkü ona göre ge-

lecekte insan türünde biyolojik ve demografik kusursuzluğa erişebilmek için her şeyin genetik yapısı değiştirilecektir.<sup>7</sup> Baudrillard'ın bu söylemine dayanarak onu korku ütopyacısı olarak görmemeliyiz. Baudrillard kendi ifadesiyle sadece "durum tespiti" yapan bir düşünürdür. Her şeyin modern dönüşüm içerisine yaklaştığını dile getiren Baudrillard politikanın alanını "kötülüğün yaşama geçirildiği ahlaksızlık, yolsuzluk gibi kollektif kötülük biçimlerinin alanı" olarak görmüştür. Ona göre yolsuzluk iktidarın kötülük yapma biçimidir. Politikacılar değişime uğrayarak yolsuzluk tezgahından geçerler. Politikacılar toplumun üstlenmediği lanetli payın nasiplileridir.<sup>8</sup> Politikayı bu şekilde yorumlayan

Baudrillard olumsuzladığı modernizmden sanatın da payını aldığını dile getiriyordu. Sanatın XIX. yüzyıldan bu yana yararlı olmak gibi bir derdi olmamıştır. Bunun için yararsız hale getirilen her nesne sanat eserine dönmüştür. Gerçeği yararsız hale getirdiğiniz andan itibaren onu sanal bir nesneye, sıradanlığın, o yok edici estetiğin oyuncağı haline getirmiş olursunuz."<sup>9</sup> diyerek çağdaş sanatın anlamsızlık ürettiğini söylüyordu. Modern uygarlık bizi birey olmaya zorluyor. Sorumluluk altında eziliyor ve kendimizden nefret eder hale geliyoruz.<sup>10</sup>

"Dünyaya özgü hakikatten söz etmek şaka yapmak ya da komik bir hikaye anlatmak gibidir... Hakikat defterini kapatmış bulunuyoruz"<sup>11</sup> diyerek sanal gerçeklikler imparatorluğunu anlamaya çalışan düşünür insanların hem kendilerine hem de içinde yaşamış oldukları dünyaya yabancılaştıklarını söylemiştir. Bu durumun ise insanın acizliğine yol açtığını ve olanlara müdahale edemeyen insanın tükenmesine karşın insanlığın durumuna isyan eden insanlığın hakiki bir vicdanıydı Baudrillard... Modern dünyanın kodlarını çok iyi çözmüş olarak nitelendirdiğim Baudrillard Oğuz Adanır'ın kendisiyle yapmış olduğu bir röportajında(1982, Aralık) şunları ifade etmiştir. "Bence İslamiyet bütün gücüyle yaşıyor ve hiç de ölü bir hali yok. Batının başını alıp gittiği günlerde diğer ülkelerin onun dümen suyuna girdikleri söylenebilir. Oysa bugün Batı bir durgunluk aşamasındadır. Amaçlarını yitirmiş durumdadır. Nereye doğru gittiğini bilememektedir..."<sup>12</sup> Aradan 25 yıl geçtikten sonra



adeta yarım kalmış konuşmasını devam ettirmesine Baudrillard, bir İspanyol dergisinde kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle diyordu: "Dünyanın karşı karşıya kaldığı krizleri çözecek tek kaynak var artık: İslâm. Ama biz İslâm'ı keşfetmek yerine yok etmek için elimizden geleni ardımıza koymuyoruz."

Kısacası Baudrillard çağının vicdanı olan, kullak verilmesi gereken has bir düşünür.

#### Notlar:

- \* Baudrillard bir anlamda çağdaşı olan "unutmakta yarar var" dediği "Foucault'u Unutmak" kitabına atıf olarak bu başlığı kullandım. Foucault'u unutmamalı mı bilmiyorum ama asla Baudrillard'ı unutmamak lazım..
- 1 Baudrillard, Jean, *Simülarklar Ve Simülasyon*, Doğu-Batı yayınları, Çev: Oğuz Adanır 2003 shf. 9-10
- 2 Baudrillard, Jean *Bir Parçadan Diğerine İnkılap* yay. Çev: Yaşar Avunç 2005, shf. 8
- 2 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 49
- 3 Baudrillard, Jean *Sessiz Yığınların Gölgesinde Ya da Toplumsalın Sonu Ayrıntı* Yay. Çev: Oğuz Adanır 1991 shf. 8,10,23
- 4 Baudrillard, JEAN *Kötülüğün Egemenliği Ya da Şeytana Satılan Ruh*, Doğu-Batı yayınları, Çev: Oğuz Adanır 2005, shf. 20
- 5 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 74
- 6 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 146
- 7 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 147
- 8 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 170
- 9 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 111
- 10 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 48
- 11 Baudrillard, Jean a.g.e. shf. 212
- 12 Baudrillard, Jean *Sessiz Yığınların Gölgesinde Ya da Toplumsalın Sonu Ayrıntı* Yay. Çev: Oğuz Adanır 1991 shf. 83